

DISSERTATIO MEDICA
DE
REPELLENTIVM
VSV DAMNOSO,

QVAM,

DEO TRINVNO AVSPICE,
RECTORE HVIVS VNIVERSITATIS MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

D O M I N O

GVILIELMO HENRICO.

DUCE SAXONIAE, IVLIACI, CLIVIAE, MONTIVM,
ANGARIAE, WESTPHALIAE, ET RELIQVA,
ILLVSTRIS AC GRATIOSAE FACVLTATIS
MEDICAE CONSENSV,

PRAESIDE

VIRO NOBILISSIMO AC EXPERIENTISSIMO

HERMAN. FRIDER. TEICHMEYERO,

PHILOSOPHIAE ET MEDICINAE DOCTORE, CELSISSIMAE S. R. I.
COMITIS DE HATZFELD ET GLEICHEN ARCHIATRO
ET MEDICO PROVINCIALI,
PATRONO, PRAECEPTORE, SALVTIS QVE MEAE AMPLIFICATORE
SYMMOPERE DEVENERANDO,

PVBLCO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT

IOH. HENR. GIESELER,

CRANNICHFELD. THVR.

Ad. d. XXII. APRIL. MDCC XVI.

IN AVDITORIO MEDICO,
HORIS CONSUVETIS.

J E N A E,

TTPIS KREBSIANIS.

VIRIS

Nobilissimis, Consultissimis ac Prudentissimis,

D N N.

CONSVLIBVS,
SYNDICO,

CÆTERISQVE ORDINIS SENATORII

IN REPUBLICA ARNSTADIENSI

*Proceribus & Patribus Conscriptis longe
Spectatissimis.*

DOMINIS ET PATRONIS

submisso animi cultu ac atem

deuenerandis.

V I R I

*Nobilissimi, Amplissimi, Consultissimi
atque Prudentissimi.*

DOMINI ET PATRONI
SVBMISSO ANIMI CVLTV ÆTATEM
DEVENERANDI.

*In multumque, quo obser-
vantiaẽ genere, tot a Mu-
nificentia Vestra benefi-
ciis ornatus, Vos affice-
rem, cogitanti hocce tan-
dem succurrit, facturum me ex omnium
sententia optime, si Disputationem, de
REPELLENTIVM VSV DAMNOSO conscri-
ptam, Vobis dedicarem. Cum enim
Salutis & Studiorum meorum Ampli-
ficatores huc usque exstitistis perbeni-
gni; Dum præsiidiis hucusque Musas*

A 2

meas

meas sublevastis : In pietatem istam,
quam Vobis debeo, turpiter peccarem,
nisi aliquod testimonium observantiæ
in Vos meæ extare vellem. Accipi-
te ergo, Patroni benignissimi, accipite,
inquam, hanc Dedicationem instar
prædis cujusdam, donec ea, quæ Vobis
debeo, fortassis largius compensare
possim. Quod reliquum est, Deum
ter optimum maximum supplici voce
rogo, ut diu Vos in Reipublicæ Arn-
stadiensis commodum superstites esse
jubeat. Ita ex intimo vovet pectore

NOMINIBVS VESTRIS INCLYTIS

Dabam
Jenæ, d. 22. April.
1716.

Clens obstrictissimus

IOH. HENR. GIESELER,
Med. Stud.

PRÆLOQVIVM.

A merito in Disciplinarum Practicarum Effectivarumque tractatione procedi solet Methodo, ut non ea solum, quæ ad finem earum obtinendum faciunt, afferantur, sed ea quoque, quæ damnum inferunt, adeoque obstaculo sunt, quo minus finis præfixus attingi queat.

Sic Reverendi Theologi non de fide solum, unico post lapsum ad salutem æternam perveniendi medio, sollicitè præcipiunt, sed incredulitatis etiam naturam exponunt.

Sic Jureconsulti quoque in stratagematibus detegendis, quibus rabulæ nonnunquam causas justas pervertere latagunt, occupantur.

Politici, præter media rebus publicis de felicitate prospiciendi, rimantur quoque causas eversionis & mutationis rerum publicarum.

Logici non contenti sunt, syllogismorum demonstrativorum rationem docuisse, sed adjungunt insuper doctrinam de fallaciis, seu syllogismis, quos vocant, iohannisticis, & sic porro per omnes Disciplinas Practicas Effectivasque.

Unde nec Medicis vitio verti poterit, quando, communi Methodo insistentes, ad Remedia Noxia quoque digrediuntur, ac sanitati, vel restituendæ, vel conservandæ, e diametro repugnantia, qualia sunt Venena &c. Nec falluntur, quando in eorum classem referunt *Repellentia*, quippe tantum abest, ut illa morbis præsentibus abigendis, aut imminentibus arcendis, cum optato eventu opponi possint, ut potius eorum usus plerumque perniciosus evadat. Atque hoc præsentī hac dissertationūcula pluribus demonstratum ibimus. Faxit Deus, ut fiat feliciter.

§. I.

Repellentium nomen tam clarum ac perspicuum est, ut vix opus sit, hujus vocis præmittere expositionem. Nam *repello* componitur ex particula *re*, (quæ Latinis variam habet significationem. Notat enim vel iterationem, & sic quasi reciprocationem, qualis significatio & hic applicanda. Interdum, significationes verborum non mutat, interdum perfectionem, denotat, quæ variæ significationes in Lexicis reperiuntur) & ex verbo *pello*, hinc idem est, ac reprimo, repercutio, inde repellentia, reprimentia, Græcè ἀπορροιστικά, sic DIOSCORIDES lib. I. cap. 167. dicit: ἀπορροιστικά καὶ πλάσματα, i. e. cataplasmata ad corporum vitia repercutienda, item πάλινδρομικά ab effectu, quem præstant; Germanicè zursicktreibende remedia vocantur.

§. II. Cum enim Physicorum & Medicorum verum Objectum sit non *Spiritus*, tanquam substantia immaterialis, cujus essentia & proprietates eruditissimis viris minus innoverunt, sed corpus, vel potius *materia* & ejus *motus*; ideo à mo-
tu

tu humorum in corpore humano existentium diverso, qui à Medicamentis efficitur, ipsis remediis varia nomina imposita sunt.

§. III. Alia enim saluantur *discutientia*, vel *resolventia*, quæ liquida stagnantia, coagulata, extravasata, non circulantia, in majora corpora concreta, ita attenuant, ut propter suam ratione diametrorum recuperatam subtilitatem & exiguitatem iterum poros vasorum sanguiferorum conicorum exiguos intrare & cum toto sanguine in circulum abire, valeant.

§. IV. Dantur & *atrabentia* (minus tamen congruè ita dicta, quoniam attractio, propriè loquendo, inter non entia refertur, & ideò ex scholis Physicorum & Medicorum jam dudum relegata fuit) quæ humores, aliaque fluida, provocant, invitant, & quasi ad partes exteriores alliciunt, quæ proficua reperta sunt in Paralyfi & Ariduris artuum, ad Spiritus, per obstructionis nervos infestantis solutionem, iterum commovendos, sanguinisque in vasis motum retardatum accelerandum, ut ita sensus, quem præstant nervi subtiliores, motus, quem præstant nervi duriores, ac nutritio, quæ per vasa sanguifera absolvitur, restaurentur.

§. V. Comparet etiam in catalogo remediorum, medicamentorum *rebellentium* titulus, quæ motum humorum è loco minus tuto, magis sensili, vel ratione sui officii magis excellenti & principali, deducunt ad locum longe commodiorem securioremque, vel etiam a centro ad circumferentiam corporis. V. g. talia sunt *Bezoardica*, omnium morborum tutissima remedia, quæ nunquam calefaciunt, sed tantum motum sanguinis æqualem vel conservant, vel restituunt, materiam malignam à centro ad peripheriam corporis successive pellunt, ibique per poros expirare faciunt, imò
orga-

organa motuum automaticorum à destructione præservant, ne illa in motu subsistant. Sic revulsio ipsa cruenta instituitur variis in morbis periculosissimis, imprimis in Inflammationibus & Hæmorrhagiis, aliisque pluribus affectibus, cum successu, de quibus tamen in præsentis nihil dicendum, quoniam fructus hujus revulsione uberrimè commemorantur in *Celeberrimi BOHNII Dissertatione de Revulsione Cruenta.*

§. VI. Ad revellentia pertinent & *fonticuli* in morbis oculorum, Phthisi, ne nempe materia corrosiva pulmones inficiat, item in ulceribus pedum chronicis, in peste ipsa, curandi & præservandi sine, ad principium malignum pestiferum corrosivum sensim sensimque ad latera provocandum & educendum, præstantissimi.

§. VII. Revellentia egregia, maximorum morborum remedia præsentissima, sunt *vesicatoria*, applicata vel in nucha, vel in brachiis, ad derivandum & revellendum motum catarrhorum, vel feri acrioris, quorum usus commendatissimus est in ophthalmiis, suffusione incipiente, tinnitu aurium, odontalgia, angina ipsa, universaliter vero in morbis malignis omnibus, mirandos effectos præstare solent, colligunt enim non tantum & evacuant ipsum principium malignum, sed, nervosas partes irritando, spiritibus alium motum imprimunt, hinc præservant à phrenitide, convulsionibus aliisque lethaliibus harum febrium symptomatibus.

§. IIX. Ex his jam dictis patet, quantæ sit necessitatis in Physicis & Medicis doctrina de motu, ad rationalem operandi remediorum methodum enucleandam. Denique à motu, quem præstant, remedia etiam repellentia nostra nomen suum acceperunt.

§. IX. REPELLENTIA vero sunt remedia alterantia eaque topica, que materiam morbificam ex loco illo, quem occupant, vi qua-

DE REPELLENTIVM VSV DAMNOSO.

quadam pellunt ad alium, vel, quod clarius est, pellunt materiam à partibus exterioribus versus interiora.

§. X. Remedia voco *alterantia*, quoniam versantur circa humorum crasin & hinc dependentem motum. Nam quoniam elementa, fluida liquida, corpus nostrum componunt, non homogeneæ sunt naturæ, sed differunt ratione fluiditatis & spissitudinis, ratione ponderis & gravitatis, ratione magnitudinis & figuræ, imo etiam ratione essentia, dum constant aqueis, oleosis vel sulphureis, salinis, terreis, & aëreo-spirituosis, ideo per se clarum est, pro diversitate horum mixtionis principiorum, diversas subnasci liquidorum intemperies, quæ vitiosum, inordinatum & per consequens morbosum humorum motum non possunt non præstare.

§. XI. Remedia sunt *topica*, hoc est, externa, morbis externis propria. Nam interna repellentia non dantur nisi *anversos* & improprie talia, ad quem titulum pertinent *purgantia*, adhibita in variolis jam apparentibus, ita enim brevi tempore maculæ extinguuntur cum summa virium imminutione, cordisque anxietate, diarrhoea, aliisque symptomatibus funestis, qualia exempla prostant in *DIEMERBROECKS Hist. Variolarum & Morbillorum*. Motus enim naturæ ita plane invertitur, quæ omnem nervum intendit ad expellendam materiam malignam à centro massæ sanguinæ ad latera corporis, per purgantia vero revocatur malignitas ad interiora, & hæc est ratio, quare natura communissime præcludere solet alvum, ut humidi sufficiens quantitas adsit, ad præstandam materiam malignæ salinæ corrosivæ solutionem & postea subsequentem suppurationem. In hunc censum insimul venit potus frigidus, sanguinem mirum quantum in partibus interioribus coagulans, febrim itaque, anginam,

B

phthi-

phthisin, imo mortem ipsam accersens, hinc jecur putridum ab haustu frigido annotavit BONNETTVS in *Sepulchreto Anatomico*, Lib. III, Sect. 2. Historias Apoplecticorum à potu frigido reliquit SCHENCKIVS in *Observationibus Medic.* p. 324. HAGEDORNIVS *Cent. III, Hist. 79.* De potu frigido æstuante corpore affatim hausto plures extinctos commemoravit MARCELLVS DONATVS in *Hist. Mirabil. Lib. IV, c. 6.* & CASPARVS de HEREDIA in *Tractatu de Potulentorum Varietatibus, cap. IV.* inquit: vidi familias, quæ mane antiquo splendore illuxerunt, vesperi tristi orbitate deflevisse potu suavissimam, sed eventu miseram, inopinatam mortem illorum, qui splendoris vanitatem in potulentorum summa frigiditate posuerunt.

§. XII. Sed redeo ad repellentia nostra καὶ ἐξοχὰν talia, eorumque modum agendi ita expono. Agunt nempe 1.) *constringendo poros, ductus, tubulos atque meatus, vel cutis, vel vasorum sanguiferorum, vel nervorum, vel fibrarum motricium.* 2.) *Agunt coagulando fluida in tubulis existentia.* Ex priori ratione referuntur suo modo ad *refrigerantia*, quæ tonum fibrarum motricium deficientem restituunt, ut, dum se constringunt tubuli, materia in eorum cavitatibus præternaturaliter contenta iterum exprimatur, & ideo etiam vera *adstringentia* sunt. Ast cum refrigerantia resolvant humores, repellentia vero illos coagulent; ideo omnibus patet, hæcce remedia toto coelo differre, id quod plures Medici neglexerunt, & in hunc usque diem negligunt.

§. XIII. Ad repellentia verò pertinent ea, quæ *actū* sunt *frigida*, ut aër, aqua, terra recens effossa, aliaque corpora. Notum est ex Physica, *calorem expandere omnia corpora, frigus vero constringere & coagulare*, id quod multiplici experimento comprobatur. MARIOTTVS hoc monstrat
in

in Parallelepipedo ferreo, quod à calore dilatatur, à frigore verò coarctatur, vel ad angustius spacium redigitur. Si enim hoc observamus in tantæ soliditatis corporibus, quid quæso cogitandum de frigidorum effectû in corpore nostro?

§. XIV. *Frigida itaque spiritus nostros animales concentrant* haud aliter ac spiritum vini in Thermometro Florentino. Nam, dum sentiunt hostilem frigoris pressionem ab aëre, æthereque condensato, fugiunt ad interiora, quasi per *ἀντιπερὶστροφὴν* Veterum. Et quid inde aliud sequitur, quam Stupor & Paralysis, dum nempe artus derelinquunt? Aucto vero frigoris gradu ipsi Spiritus in corde, & cerebro, plane extinguntur. Hinc Syncope & Apoplexia. Observamus enim in mortuis ex frigore, prius somnolentiam, & in extremis stuporem, ac quando calore non sèventur, tunc mors sequitur. Historias Apoplecticorum, hyberno tempore correptorum, legimus in GALENO *Lib. de Morborum Differentiis*, c. 5. & in FRANCISCI BATLE *Tract. de Apoplexia*, ac alibi. Sic facile nobis concipere possumus modum, quo tremor artuum à frigore excitatur, nempe natura sollicita de conservatione totius, spiritus amandare vult ad partes perpetuo motu, ast non sufficiunt, sed dum fluctuant & refluunt sine constantia, partes insimul perpetuo tremore convelluntur haud aliter ac in vetulis capitis tremore laborantibus. Quemadmodum itaque tremor parva convulsio est, ita ipsam Epilepsiam à frigore induci, jam dudum annotavit HIPPOCRATES *Lib. V. Aphorismorum* 17. & BENIVENIVS de *Abditis Morborum Causis* t. 46. ac Illustris noster WEDELIVS in *Ephemeridibus Germanorum*, Anno 2. Obs. 160.

§. XV. *Frigus, uti ex jam dictis innotuit, coagulat sanguinem universum in syncope, unde ejusmodi coagulationem præ-*

stat & particulariter, hoc est, in certis tantummodo organis, hinc dolores capitis à coagulo sanguinis stagnantis in cerebro atque meningibus producuntur. In vulgus notum quoque est, anginam, raucedinem, coryzam, tumorem uvulæ, tonsillarum, glandularumque sublingualium, erysipelas capitis, similesque affectus catarrhales à frigore produci. Sic tempore hyemali & verno Pleuritides, inflammationes pulmonum toto die contingere videmus ab injuria aeris pluviosi, nebulosi, frigidi, dolores item articularum, febres intermittentes hisce temporibus solennes sunt, unicè ab aere frigido dependentes, & Medici ad febrim intermittentem recidivam præcavendam hominibus credulis imaginantur, *sie sollen nicht über das Wasser gehen/auch nicht über todte Leute/* ex nulla alia ratione, quam ut domi manentes sese minus exponant injuriis aeris frigidioris, alias enim facile sequitur horror & convulsio panniculi carnosii, hinc febrilis paroxysmus statim iterum præsto est.

§. XVI. Commendant quidem Medici ad vasa sanguifera aperta in hæmorrhagiis constringenda, sanguinemque coagulandum, aquam frigidam. Ast hocce remedium providè applicandum, similiter terra recens effossa in puncturis apum. Sic in scholis digladiatorum receptum est, quod oculis contusis statim applicent globulum gladii frigidum (*den Rappit-Knopf*) ita enim contusione dilatata & expansa fibræ à frigore constringuntur, & sic prohibetur, ne sanguis in vasa illa dilatata irruere, ibique suggillationem & inflammationem producere possit. Ast hoc in instanti fieri debet, aliàs nocivum evadit remedium.

§. XVII. *Frigus itaque constringit insimul rubulos partium solidarum, sicuti jam diximus.* Hoc comprobant uberissime retropulsi morbi maligni lethali eventu, quales sunt

sunt petechiæ, purpura, variolæ, morbilli, de quibus notatu dignissima reperitur observatio in HAGEDORNI *Observ. Cent. 1. Hist. 77.* Cum nempe in pago quodam morbilli Epidemice grasserentur, infantes ætate minores, & ad deambulandum impotentes maximam partem evasisse, sed ex illis, qui maculis nondum evanescentibus inclementiæ cœli, quæ isto tempore dominabatur, sua exposuerunt corpora, capite pariter ac pedibus denudatis, ut solet plebs rustica, incedentes, complures occubuisse, postquam verò reliqui ab aeris inclementia custodirentur, convaluissè non difficulter. Lactis coagula a denudatione mammaram, hætenus solenni, foeminis quam pluribus contigisse, omnibus notum est.

§. XIIX. Quod de aere dictum est, id valet etiam de aqua frigida. Sic crebrior aquæ frigidæ applicatio visus hebetudinem produxisse, notat FABRICIVS HILDANVS, paralyin palpebrarum superiorum productam ablutione oculorum, aqua frigida factam, consignavit SCHENKIVS *lib. 1. Observat. p. 364.* Ab aquis frigidis nivalibus in locis montosis Tyrolæ, Hungariæ, Silesiæ, strumæ producuntur quam frequentissime, unice à constrictione vasorum, humorumque coagulatione dependentes. Notissima est febris Alexandri M. ab aqua frigida inducta. Cum enim hic Monarcha pulvere atque sudore tectum suum corpus balneo ablueret, in febrim incidebat, ex qua à fidelissimo suo Archiatro Philippo per haustum Bezoardicum eripiebatur, referente Curtio. Similis historia legitur in FORESTI *observationibus, Lib. VI. Obs. 39.* de infante recens nato, & quidem eo tempore, cum febres pestilenciales grassarentur, cujus corpus maculis rubicundis tectum erat: tonsor imperitus in consilium vocatus, corpus hujus infantis aqua plantaginis abluebat, sic maculæ intro repercussæ evanescebant, gravissima

symptomata superveniebant, & mors eadem nocte sequabatur.

§ XIX. Ad repellentia jure meritoque pertinent primo *Epithemata*. Hic Jenæ solenne est remedium, non à Medicis, sed à Diabolo ipso inventum, ad homines aperte interficiendos, quod applicant in febribus malignis, Petechiis, cum doloribus capitis, & æstu summo, conjunctis, lutum cum aceto mixtum, (remedium ex officina stercoraria desumptum) & quidem in nucha, circa principium spinalis Medullæ. Hinc cum homines ita interficiunt, felicissime dolorem capitis & æstum extinguunt, coagulando nempe sanguinem in arteriis carotidibus & vertebralibus, imò suffocando Spiritus in nervis ex Spinali medulla exeuntibus. Similis egregius effectus expectandus est a gramine recenti contuso, foliis herbarum, aliisque plantis ad pedes applicatis. Incidit in memoriam historia à Domino Præside relata de viro illustri, Consiliario œdemate pedum cum hydropo laborante, cum Medicus in consilium vocatus epithema ex aqua calcis vivæ imponebat, paucis post horis hic ægrotus catarrho suffocativo expirabat.

§ XX. Ad repellentia secundo referuntur *Linimenta*, tam mucilaginosæ, quam aquosæ, materiam morbificam ad interiora repellentia. Novimus enim personam Baccho & Veneri deditam, cujus facies tota ulcerosa, & varis furunculosis distincta, guttaque rosacea contaminata erat. Hic deformitatem istam extincturus, faciemque suam lævigaturus, applicabat, omissis internis, linimentum quoddam ex aqua plantaginis, sigilli Salomonis, florum fabarum, cum Saccharo Saturni, vitriolo albo, aliisque. Quid sit? Ulcera ita mundificata feliciter evanescebant, at brevi tempore magna respirandi difficultate hæc persona laborare incipiebat, quam febris haud levis

vis comitabatur, quod utrumque malum à retropulsione huius materia malignæ, corrosivæ, scorbuticæ, dependebat. Medicus vocatus impendebat Bezoardica, sic vari denuo apparebant, & respiratio libera restituebatur.

§. XXI. Occasione linimentorum repellentium non possumus omittere stratagema illud, quo Medicus quidam Aulicus eruditus, perversus tamen Politicus, lucro nimium inhians, sæpius utebatur. Ille enim, quando libidinosi, Gonorrhœa affecti, ab illo consilium petebant, promptus erat atque paratus ad adstringendum fluxum, & repellendam materiam saniosam malignam ex ulceribus adhuc recentibus, suppressa sic Gonorrhœa, post elapsas aliquot hebdomadas, non poterat non vel in bubones, vel in testiculum Venereum, hic morbus degenerare, ut hac ratione coacti ægroti denuo in eo auxilium quærerent; discutiebat iterum hosce tumores, & sic retropulsa materia maligna sese diffundebat per integram massam sanguineam, & in Variolam magnam desinebat. Hac de causa Medicus iterum consultus demum radicitus malum evellere aggrediebatur, adeoque trino quæstu marsupium suum implere sustinebat.

§. XXII. *Erysipelas*, tanquam morbus communissimus, hic silentio præteriri non debet, nam proh dolor ut plurimum improvide & inepte per repellentia tractatur, unde sequuntur plerumque effectus satis deplorandi. Refert SAMVTHVS *cent. II. Obs. Medic. 43.* de viro nobili, sæpe rosa in facie tentato, qui cum iter, ea penitus resoluta, faceret, aere frigidiori vertiginem & linguæ paralyin passus est. Alium in Lethalem catalepsi incidisse vitio hocce male curato, annotavit GREMBS *in Arbitrario Interitu & Ruina Hominis, p. 260.* HAGEDORNIVS *Cent. I. Hist. 30.* narrat, foeminam applicata aqua frigida horrendum delirium & mortem miser-

rimam

rimam sibi conciliavisse. D. WINCKLERVS anno 6. Eph. German. Obs. 91. exemplum notavit civis cujusdam Bregensis, laborantis Erysipelate circa dextræ carpum, qui, post imposita repellentia, in delirium incidit, ad mortem usque perdurans, qua de causa GABELCHOVERVS Cent. III. Curat. 14. Annotat. Nec alia ratione, inquit, pereunt agrotantes, quam in partes internas principales recussu, velut si ex Erysipelate in facie oriatur phrenitis, aut angina, quod plerumque fit à prava curatione, medicamentis nimium repellentibus adhibitis, quin est ab humido, præsertim hyemis frigore, quod conspiciendo facit recurrere rosam.

§. XXIII. Erysipelatis itaque naturam si investigamus, videmus esse nihil aliud quam crisis naturæ. Natura enim, si ve principium movens vitalè, dum curam gerit corporis, cuncta, quæ ad vitam & sanitatem conservandam faciunt, studiose observat, & removel omni modo possibili id, quod ullo modo lædat, expellit ergo semina morborum, vel intus nata, vel ab extra, per contagium, illata, ut à molestia, quam afferre solent, corpus liberetur, hinc etiam in Erysipelate segregat principium illud malignum destructivum, in corpore contentum, & quidem triplici modo: 1.) *placido naturæ motu*, sine ulla fere alteratione, & sine febris, tumor nempe confurgit sine dolore & molestia, & ita quam optime procedit. 2.) *Cum febris*, ubi plus vice simplici annotantur primis diebus signa febris admodum malignæ, ast eo momento, quo tumor apparet, omnia mitescunt, inde vulgo dicitur, *wenns schwillt/ wirds gut*/quod & in aliis fluxionibus catarrhalibus ita se habere, omnes ferè plebeji probe norunt, v. g. in Odontalgia catarrhali, nam materia maligna corrosiva, circa centra nervorum latitans, ejicitur ad latera cutis cum levamine. 3.) *Rosa, vel Erysipelas, per crisis febrilis*

ma

malignarum. Ita enim evidentissime apparet, malignum esse principium rosam producens, nam ipsæ febres malignæ ita desinunt critiche in ejusmodi tumorem Erysipelatis.

§. XXIV. Ex jam dictis itaque & demonstratis manifestum est, quod repellentia omnia, in Erysipellate adhibita, sine damnanda. Quæras fortassis, quænam illa sint? Respondemus omnia fere hætenus usitata remedia, paucis tantummodo exceptis, nempe *suffimentis* ex Gummi animæ, tacamahaca, mastiche, olibano, succino, thure, cortice thymiamidis, item *pulveribus ad erysipelas*, ex farina fabarum, lupinorum, orabi, amylo, sulphure lycopodii, pulvere florum sambuci, cerussa, minio, lythargyrio, pompholige, myrrha, croco. Hæc enim turissima omnium sunt; nam non adstringunt, nec sic repellunt, neque materiam stagnantem coagulant, nec sic ad suppurationem, vel sphacelum, huncce tumorem disponunt, sed tantummodo id faciunt, ut materia maligna lenissime exspirare possit; reliqua vero omnia, omni modo sunt vitanda, id quod deinceps videbimus. Prius vero locum ex operibus D. CHRISTIAN. IOH. LANGII *Tom. III. p. 86.* adduxisse non incongruum judicamus. Commendat hic inter antodontalgica remedia ipsa repellentia, inquit: *Novi equidem, a recentioribus quibusdam in totum negari hæc remedia, quoniam cum circulari sanguinis motu non bene conveniat eorum effectus*, id quod revera ita sese habere, jam ex adductis, & postea adducendis, factis luculenter patebit.

§. XXV. Quæras itaque porro, an in Erysipellate non sint concedenda linimenta spirituosa, v. g. spiritus vini camphoratus, myrrhatus, crocatus, spiritus matricalis, aqua Anhaltina, Regina Hungariæ, Apoplectica, similesque aquæ spirituosa, tanquam notissima, & ubique optima resolventia & discutientia remedia? Respondemus, quod non. Novimus equidem, illa esse admodum proficua in inflammationibus, & quamvis E-

rysipelas sit inflammatio, tamen hic talia non permittenda, distinguendæ enim sunt probe inflammationes, in aliis quippe est materia remeabilis, in aliis verò non. In aliis inflammationibus materia retropellenda massæ sanguineæ minus homogenea existit, sed heterogenea, maligna, & sic sanguinis mixtionem turbans & destruens. Cum itaque tale quid in Erysipelate deprehendimus, idè hi Spiritus, tanquam fortius solventes, non sunt impendendi. Ratio hæc est, motus naturæ invertitur, & segregata materia maligna retro pellitur. Dum spiritus applico, fibras motrices virtute adstrictoria roboro, earumque tonum adaugeo, hinc materia, inibi contenta, repellitur ad massam sanguineam motu naturæ plane contrario ibique febrem malignam, convulsiones, deliria, aliaque horrenda symptomata, imo mortem plane ipsam efficit. Quid sentiendum sit de cortice mediana sambuci, de mucilaginoso, roob sambuci, tanquam humidis, aqueis, aliisque similibus, in Erysipelate alias adhiberi solitis, ex superioribus facile colligitur, & annon pertineant ad **GEHEMÆ grausame Medicinische Nothmittel** judicent alii.

§. XXVI. Simile iudicium ferendum de *Unguentis, Linimentis oleosis, Emplastris, sive Saturnis, sive miraculosis*, aliisque remediis, quæ sesquipedalibus titulis superbiunt. Hæc enim vel repellunt, dum materiam morbificam justo citius dissolvunt, vel, dum poros & fibras laxant, ac oleositate sua emolliunt, faciunt, ut materiæ morbificæ amplius spatium concedatur, quo citius & copiosius affluere valeat, &, dum poros obstruunt & oblinunt, quid quæso aliter expectandum, quam sphaelus, vel nociva suppuratio? Non tantum in Medicinæ Dogmaticæ statutis obvium, sed & in vulgus notum est, daß wenn die Rose ausbricht / es schlimme Schaden zu geben pflaget. Ex hac ratione, quoniam malignum principium, sive Sal subtile volatile, acidum, corrosivum destru-

tivum

stivum, dum circa latera hujus tumoris latitat, intra suppurationem omnia confinia tumoris inficit, & postea consolidationem mirum quantum retardat.

§. XXVII. De usu Emplastrorum non possumus prætermittere à nobis observatam historiam viri cujusdam Reverendi, qui Rosa in facie molestabatur, hic, post tumoris ferè plenariam resolutionem, Emplastrum imponit camphoratum, & die Sabbathi suggestum conscendit, die Mercurii verò mortuus in lecto repertus est, sine dubio à retropulsione mali, ab emplastro facta.

§. XXIX. Ex hoc casu, & aliis allegatis pluribus, fluit monitum hocce practicum, *quod omnes tumores, imprimis cum inflammatione conjuncti, per externa provide & circumspecte sint tractandi, & semper cogitandum, an aliquid adsit de maligno principio, quod suspicandum de illis imprimis, qui à principio interno geniti sunt.* Nam quando materia à Medico retropellitur, reverà neque conscientiose, neque dogmaticè proceditur. De Erysipelate hoc certum est. Ast ne desunt aliæ observationes de Morbis aliis, per Repellentia tractatis, damnatum inferentibus, v. g. in HAGEDORNII *Observationibus Cent. I. Hist. 77. legitur de inflammatione Mammarum, quæ dum aquis refrigerantibus (vel potius repellentibus) tractabatur, misera hac foemina incidebat in tantum colli & faucium stuporem, ut ne guttulam quidem, seu Medicamentorum, seu alimentorum, admittere posset, donec tandem inter perpetuas lipothymias vitam cum morte commutabat.* Porro novimus casum viri cujusdam Consultissimi, & de republica Lipsiensi bene meriti, qui podagra excruciabatur. Charletaneus quidam, ut alter Achilles, dolores hosce extinguere & solvere promittebat, & imponebat topicum, fortassis paregoricum, ast retropellebat acido-tartaream materiam podagræ versus intestina, hinc acerbissima & constantissi-

ma insequatur colica. Medici vorati uno ore affirmabant, es wäre ihm das podagra in den Leib und Gedärme getrieben. Hæc ratio cum nonnullis absona videretur, quoniam in intestinis neque articulatio, neque synovia adesset, ansam dedit pluribus dissertationibus & altercationibus. At hanc Disputationem ille Vir morte sua decidebat, & priorem assertionem confirmabat.

§ XXIX. Ulcera Chronica, si consolidantur per externa tantum, omissis evacuantibus, sanguinemque depurantibus internis, per repellentia tractantur, & in longe majus periculum homines conjiciunt. Hinc vulgo dicitur, *der alte Schaden / der Todten-Bruch ist ihm zugangen / daran ist er gestorben* / id quod revera ita sese habet. Nam ulcus ipsum consolidatum causa mortis existit. Quemadmodum enim fonticuli, segregando ex corpore omne acre destructivum principium, sanitati conducunt, ita & ejusmodi ulcus, simile quid præstando, vitam quidem molestat, sed revera longam efficit. Hinc felices & illi deprædicandi, qui radioso illo affectu, fistula ani excruciantur, per quam omnes humores nocivi, tanquam per fonticulum aliquem, ejiciuntur. Memorabilis reperitur historia in DOMINI à GILDENFLEE *Libri 1, de affectibus capitis, cap. 28.* de viro quodam nobili. Cum enim hic intra paucos dies ab ulcere quodam chronico, consilio verulæ, liberaretur, paulo post incidit in Cephalalgiam vehementem, cum subsequente occocatione, postea inopinata exspuebat, & per tussim rejiciebat materiam purulentam, ac mane semper in ore percipiebat foetorem talem, qualem olim sentiebat ex ulcere pedum, en igitur egregium topicorum repellentium usum & fructum exinde perceptum, & percipiendum.

§ XXX. Viæ, per quas repulsio materiæ fit, sunt vasa non arteriosa, sed venosa, lymphatica, & nervi. Hæc enim

enim ab exterioribus ducunt fluida versus interiora. De venis tam sanguineis, quam lymphaticis, nullum est dubium, quin passiat ejusmodi materiam in se recipere, & versus cor reducere, nec de nervis dubitare licet. Certum enim est, quod eorum usus non tantummodo consistat in spirituum ad partes ablegatione, sed etiam ad cerebrum delatione, quam thesin, hactenus inter dubias relatam, uberrime ostendere possemus, si ratio instituti, & temporis angustia, id permittere vellet. Hinc materia ipsa maligna in retropulsione sese miscet massæ sanguineæ & spirituum, ac vel plane suffocando spiritus apoplexiam accelerat, vel nervos destruendo cœcitatem, aphoniam, ac paralytin infert. Cum massa sanguinea verò, lege circulationis sanguinis, diffunditur per universum corporis laticem, & imprimis illa organa infestat, quorum substantia admodum tenera, & quorum vasa subtiliora, & quasi muscosa, existunt, qualia deprehendimus imprimis in pulmonibus, & Cerebro. Nam omnis materia maligna retropulsa vel cerebrum lædit, vel pulmones, hinc vel dolores capitis intolerabiles, phrenitidem, & convulsiones, præstat, vel occupat pulmones, ibique difficilem reddit respirationem, ex nulla alia ratione, quam ex vasorum subtilitate, quæ à principio illo salino inæquali vel punguntur, irritantur, & sic convelluntur, vel plane obstruuntur, corroduuntur & destruantur. Materia enim morborum retropulsorum interdum non mutatur, sed eadem manet, uti hoc observamus in historiis illis, priori thesi allegatis, interdum vero mutatur, magis evolvitur, & in longe deterius principium abit, quod ex morbis subsequens longe gravioribus dignoscendum.

§. XXXI. Effectum repellentium annotamus ex maiori remissione in partibus externis, & ex morbo superveniente in partibus internis, hinc & prognosim facile formanda, quam

HIPPOCRATES de Erysipelate suppeditat Libr. VI, aphorism. 25. Erysipelas, inquit, foris intro converti malum: intus verò foras existere bonum. Id quod ad alios morbos, per repellentia tractatos, applicandum, semper bonum signum est, quando corporis malum à nobilioribus & interioribus partibus, ad ignobiliores & exteriores vertitur, ita enim si non sanitas, tamen vita conservatur.

§. XXXII. Officii nostri ratio exposcit, in fine subnectere brevem methodum medendi vel curam ipsam, quomodo nempe à repellentibus, improvidè applicatis, enatum malum declinetur; Hoc præstaturi ad tria attendere debemus: 1.) Considerandus morbi retropulsi genius, sive natura. 2.) Ipsum retropellens remedium. Et 3.) denique effectum exinde enatum.

§. XXXIII. Quod morbum retropulsum attinet, notum est, morbos dividi in scholis Medicis in Chronicos & acutos, malignos & benignos. Chronici fere omnes agnoscunt causam magis fixam, cujus minor motus & velocitas est. Acuti vero producuntur a materia magis mobili volatili & in motu velociori, hinc citius agunt, & retropulsi, in partibus interioribus ex instanti scenam ludere incipiunt. Ergo etiam illis resistere debemus generosis remediis expellentibus, ut vi ejiciatur hic hostis, denuo admissus. Conveniunt itaque apprime Bezoardica volatilia, media, & fixa, tonum & resistantiam partium solidarum imprimis roborantia, ut motus æquilibrationis fluidorum & solidorum, in quo primario consistit sanitas & vita ritè peragatur & conservetur, & ut natura debilitata insimul roboretur, viresque augeantur, hæc jungenda sunt Analeptica.

§ XXXIV. Ad priorem classem pertinent spiritus Cornu Cervi, liquor Cornu Cervi succinatus, sal volatile oleosum, spiritus Bezoardicus Buffii, quæ, ut volatilia, elastica, & tonica, optima sunt

sunt expellentia. Media sunt Tinctura Bezoardica D. WEDELI, Michaëlis, Essentia lignorum, Tinctura Coralliorum, Antimonii, Essentia succini, Theriacalis, Balsamica D. SLEVOGTII, serpentariæ Virginianæ, composita D. PRÆSIDIS, ut Balsamica & antiputredinosa. Fixis annumerantur lapidosa, terrea, quæ motus humorum præcipitant, dum partes suas non sphericas, sed inæquales, globulis sanguinis interponunt, & ita eorum velocitatem liminunt, qualia sunt lapides Bezoardici Orientales, Occidentalis, factitius de Goa, Pulvis Bezoardicus Anglicanus, Sennerti, Wedeli, Pannonicus ruber, lapides cancrorum, corallia rubra, & alba præparata, conchæ, mater perlarum, perlæ præparata, antimonium diaphoreticum, & ex hisce pulveribus, cum Theriaca cælesti, & aqua Cordiali Herculis Saxonix frigida, prophylactica Sylvii, sambuci, cerasorum nigrorum, florum aurantiorum, tiliæ, cinnamomi buglossata, liliorum convallium, composita potiones. Hæc enim a centro massæ sanguinæ expellunt omnem malignitatem ad latera corporis.

§ XXXV. Analeptica, quæ particulis suis subtilioribus spirituum defectum restituunt & vires augent, sunt, Essentia Ambræ, ligni aloes, confectio alkermes, item Balsamus Vitæ D. PRÆSIDIS summum confortans, & simul egregium Bezoardicum, Balsamicum, ad guttas iij, vel viij, cum potu Thex.

§ XXXVI. Retropellens remedium ipsum statim auferendum, ne amplius agat, & ut pori ab illo obstructi aperiantur, & aperti ferventur.

§ XXXVII. Symptomata ex usu repellentium enata immittuntur quidem per ipsa Bezoardica, ast consultius est superioribus miscere nervina, antepileptica, pectoralia, aliaque, qualia sunt. Essentia Castorei, Pulvis Epilepticus Marchionum, specificum cephalicum Michaëlis, aliaque. Hisce enim in morbis acutis malignis retropulsis levamen affertur certo certius, modo morbus

bus

bus ita sit comparatus, ut de se de sua moveri possit, & naturæ vires non succubuerint. Hostem quoque in hisce morbis retroversum iterum revocant, rubefacientia & vesicatoria revellendi & evacuandi sine adhibita, & in morbis chronicis fonticuli.

§ XXXIIX. In morbis chronicis retropulsis præter jam dicta non incongrua existunt alia evacuantia, qualia sunt lenia laxantia & in Morbis Venereis ipsa Mercurialia & salivatio Mercurialis. Huc pertinent & Diuretica, per urinam evacuantia, qualia sunt. Decocta ex radicibus, herbis, & lignis temperantibus composita, aliaque similia, quæ Medico rationali & erudito satis superque nota sunt.

§ XXXIX. Nec minus prodest Diætam observare, & ordinem, in usu sex rerum nonnaturalium, legitima ratione tenere. Caveat itaque sibi, morbi cujusdam retropulsionem a Medico vel imperito, vel inhonestum lucrum captante, vel etiam per accidens, passus, ab aere frigidiusculo, quia hic humores coagulat, sit potius iste temperatus magis tamen ad calidum inclinans, ut hoc modo adjuta natura propellere valeat materiam malignam ad latera corporis, elasticitate, quam calida præstant. Cibum & potus sit tenuis, ne salia septica in corpore augeantur. Somnus promovendus naturali conveniens, nam somnus non tantum motum sanguinis æquabilem restituit, humores noxios segregat, sed & vires morbo retrogrado debilitatas restituit. Motus, si vires sufficiunt, in subsidium vocetur, moderatus tamen, & in loco calido, nam insensibilem transpirationem promovet, qua malum retroactum expellitur. Animi affectus, quoniam massam sanguineam & spirituum aut nimium expandunt, uti ira, gaudium, vel nimium concentrant uti terror & tristitia, cane pejus & angue vitandi, quemadmodum enim isti motum sanguinis turbant: ita omnem, atque adeo etiam morborum retro pulsorum, curationem sufflamant. Excretiones denique omnes libere servandæ ne malum retroactum ita radices agere queat.

S. D. G.

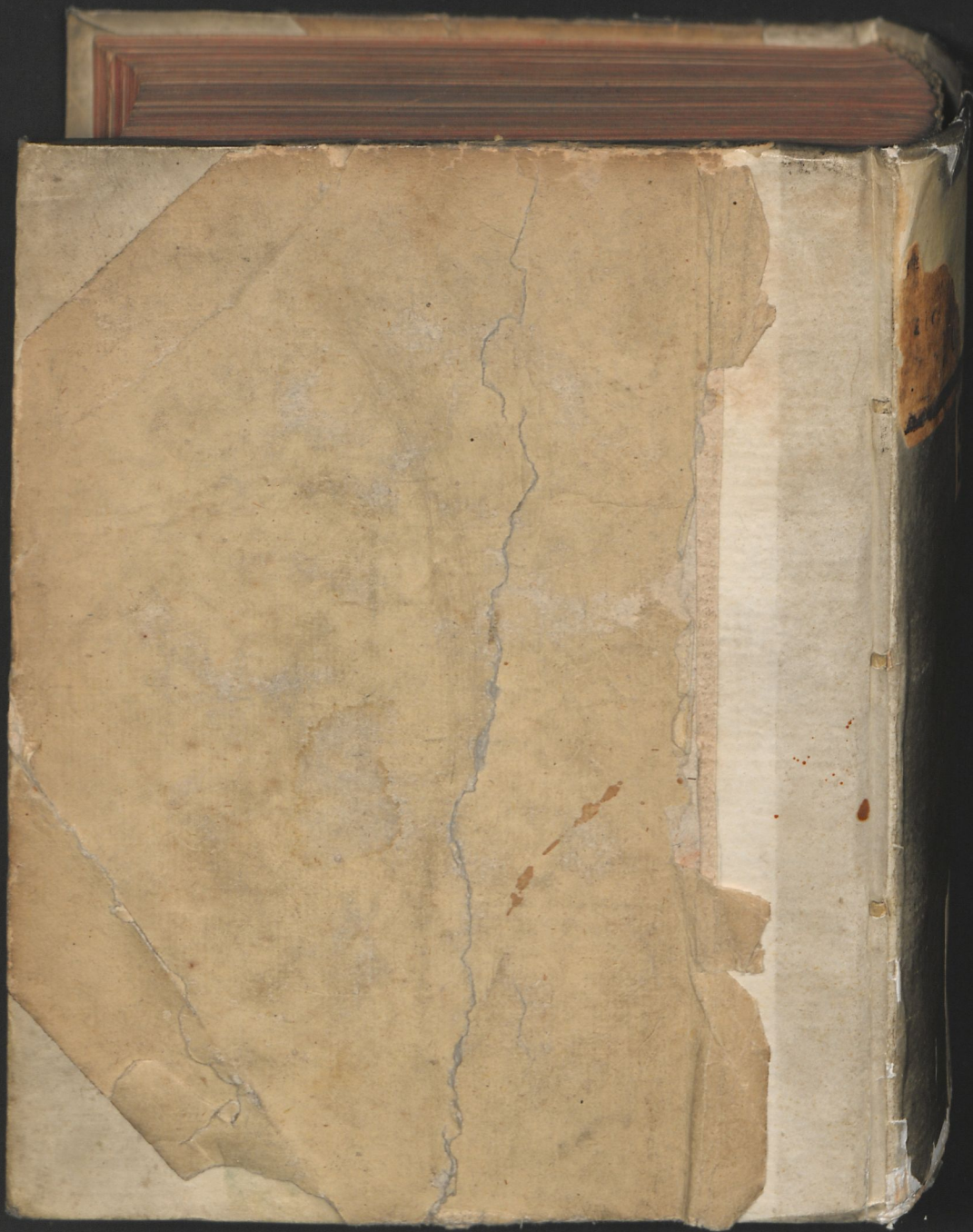
01 A 6509

ULB Halle

002 931 249

3

DISSERTATIO MEDICA
DE
REPELLENTIVM
VSV DAMNOSO,

QVAM,
DEO TRINVNO AVSPICE,
RECTORE HVIVS VNIVERSITATIS MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
D O M I N O

GVILIELMO HENRICO,
DUCE SAXONIAE, IVLIACI, CLIVIAE, MONTIVM,
ANGARIAE, WESTPHALIAE, ET RELIQVA,
ILLVSTRIS AC GRATIOSAE FACVLTATIS
MEDICAE CONSENSV,

PRAESIDE
VIRO NOBILISSIMO AC EXPERIENTISSIMO
HERMAN. FRIDER. TEICHMEYERO,

PHILOSOPHIAE ET MEDICINAE DOCTORE, CELSISSIMAE S. R. I.
COMITIS DE HATZFELD ET GLEICHEN ARCHIATRO
ET MEDICO PROVINCIALI,
PATRONO, PRAECEPTORE, SALVTISQVE MEAE AMPLIFICATORE
SVMMOPERE DEVENERANDO,

PVBLCO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT
IOH. HENR. GIESELER,
CRANNICHFELD. THVR.

Ad. d. XXII. APRIL. MDCC XVI.
IN AVDITORIO MEDICO,
HORIS CONSVETIS.

J E N A E,
TTPIS KREBSIANIS.

